

LIBRIS

We know

books



JOEL F. HARRINGTON

# Călăul credincios

Viață și moarte, onoare și dezonoare  
în tumultuosul secol al XVI-lea



editura rao

## CUPRINS

Hărți .....	6
Prefață .....	11
1. Ucenicul .....	27
2. Calfa .....	73
3. Maestrul .....	124
4. Înțeleptul .....	175
5. Tămăduitorul .....	227
Epilog .....	271
Note .....	283
Mulțumiri .....	311
Sursa ilustrațiilor .....	315

Editura RAO vă recomandă:

# Misterul templierilor

LYNN PICKNETT

ȘI

CLIVE PRINCE



Studiind istoria Vaticanului și viața lui Leonardo da Vinci, Lynn Picknett și Clive Prince au observat numeroase coincidențe în opera marelui renescentist indicând, după cum se pare, existența unei religii secrete. Așa a început adevărata aventură care i-a condus prin timp și spațiu în însăși inima ocultismului european și prin istoria întunecată a unor organizații misterioase precum francmasonii, catharii și cavalerii templieri. Astfel că au scos la iveală ceva care pare să fie o istorie secretă. Pe care o putem crede sau nu... Cititorii interesați de *Misterul templierilor* au mai cumpărat și *Codul lui da Vinci*.

## 1

## UCENICUL

„Un tată care nu se îngrijește ca fiul său să primească o educație foarte bună de la cea mai fragedă vârstă nici nu este el însuși om, și nici nu este solidar naturii umane.“

DESIDERIUS ERASMUS, *Despre educația  
suficientă și liberă a copiilor* (1529)<sup>1</sup>

„Valoarea și reputația unui om depind de conștiința și de hotărârile lui, acolo se află adevărata onoare.“

MICHEL DE MONTAIGNE,  
*Despre canibali* (1580)<sup>2</sup>

Vecinii din Bamberg se obișnuiseră cu săptămânalul ritual desfășurat în curtea din spatele casei meșterului Heinrich Schmidt și își vedeau indiferenți de treburile lor. Cei mai mulți dintre ei se aflau în relații amicale cu Schmidt, noul călău al prințului-episcop, dar pregetau să-l invite pe el sau pe oricare dintre rudele lui în casele lor. Fiul său, Frantz, care se afla în centrul atenției tatălui său în acea zi de mai din 1573, părea a fi, la vârsta de 19 ani, un tânăr politic și – dacă se poate spune așa ceva despre progenitura unui călău – bine crescut. Ca mulți adolescenți din vremea aceea, plănuia să urmeze aceeași meserie ca tatăl său, o cale pe care o luase chiar de la vârsta de 11 sau 12 ani. Frantz și-a petrecut copilăria și adolescența în Hof, un oraș mic de provincie din nord-estul îndepărtat al Bavariei din zilele moderne, cam la vreo șaisprezece kilometri de locul pe unde trece acum granița cu Cehia. De când familia s-a

mutat în Bamberg, în urmă cu opt luni, l-a însoțit pe Heinrich la câteva execuții în oraș și în satele apropiate, studiind tehnica tatălui său și ajutându-l cu lucruri mărunte. Pe măsură ce a crescut în statură și a început să se maturizeze, responsabilitățile și priceperea lui au crescut rapid. În cele din urmă avea să devină, ca și tatăl său, un maestru în practica „interogării speciale“ (o formă de tortură) și în arta expedierii rapide a sufletului condamnat în modul prescris prin lege, folosind metode care variau de la banala *execuție cu funia* sau mai puțin frecventa moarte prin foc sau înec, până la rușinosul, extrem de rar întâlnit, *sfâșiat între patru cai*.

În această zi, meșterul Heinrich testa priceperea lui Frantz la cea mai dificilă (și cea mai onorabilă) modalitate de execuție – *moartea prin sabie* sau decapitarea. Abia în ultimul an tatăl și-a considerat fiul capabil și demn să mănuiască prețuita lui „sabie a judecătii“, o armă de peste trei kilograme, gravată și meșteșugită în mod elegant, care și-a petrecut cea mai mare parte a timpului atârând la loc de cinste, deasupra șemineului. Ei își începuseră antrenamentul cu luni de zile mai devreme, cu dovleci și tărtăcuțe, înainte de a trece la tulpini puternice de rubarbă, care reproduceau mai bine consistența gâtului omenesc. Primele încercări ale lui Frantz au fost, după cum se poate bănui, stângace și uneori i-au pus în pericol pe el și pe tatăl lui, care-l ținea locului pe *bietul păcătos*. Pe parcursul săptămânilor următoare, mișcările lui au devenit tot mai fluide, iar ținta – mai precisă, iar atunci meșterul Heinrich l-a socotit pe fiul său pregătit de nivelul următor, exersarea pe capre, porci și alte dobitoace „lipsite de judecată“.

Astăzi, la cererea lui Schmidt, „ucigașul de câini“ al orașului sau casapul a adunat câțiva câini vagabonzi și i-a cărat în cuști de lemn șubrede până la casa călăului din centrul orașului. Schmidt i-a plătit subordonatului său un mic bacșiș pentru această favoare și a dus animalele în curtea îngrădită din spatele casei, unde îl aștepta fiul său. Deși nu avea decât un singur spectator, Frantz era vizibil neliniștit. Dovleci, până la urmă, nu se mișcau și nici chiar porcii nu prea opuneau rezistență. Probabil a simțit o tresărire a conștiinței pentru că omora animale domestice „nevinovate“, cu toate că acest sentiment ar semăna mai mult cu o proiecție anacronică a felului

nostru de a gândi.<sup>3</sup> Mai presus de toate, Frantz știa că executarea cu succes a acelor animale, pentru a căror decapitare era nevoie de o lovitură fermă, ar fi fost ultimul pas al uceniciei sale, reușită în urma căreia ar fi primit binecuvântarea tatălui și o dovadă că este pregătit să iasă în lumea mare în postura de călău de călău. *Meister* Heinrich jucă iar rolul asistentului și prinse rapid primul câine care schelălăia, în timp ce Frantz își încheșta strânsoarea mâinii pe sabie.<sup>4</sup>

### O lume periculoasă

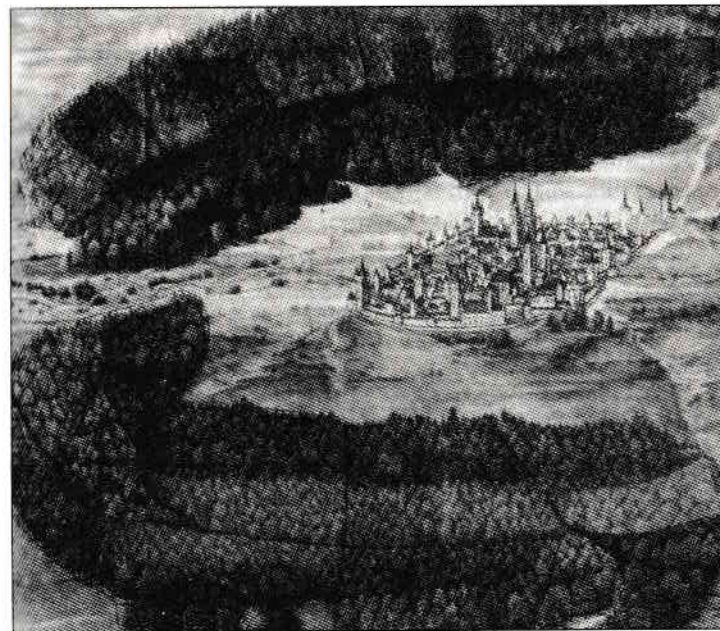
Teama și anxietatea sunt țesute în însăși structura vieții umane. În acest sens, ele ne leagă pe noi toți de-a lungul secolelor. Lumea lui Heinrich Schmidt și a fiului său, Frantz, era însă caracterizată de o mult mai mare vulnerabilitate individuală decât ar putea suporta membrii unei societăți moderne și dezvoltate. Forțele naturale și supranaturale ostile, epidemiile misterioase și letale, oamenii violenți și răuvoitori, incendiile accidentale sau intenționate – toate au bântuit imaginația și viața de zi cu zi a oamenilor din epoca modernă timpurie. Climatului de insecuritate care rezultă din toate acestea nu poate explica pe deplin brutalitatea obișnuită a sistemului juridic de atunci, dar oferă un context pentru înțelegerea motivelor pentru care unii reprezentanți ai instituțiilor, cei din familia Schmidt, de pildă, puteau fi văzuți, concomitent, cu recunoștință și dezgust de către contemporanii lor.<sup>5</sup>

Fragilitatea vieții era evidentă chiar de la început. Supraviețuind unei rate ridicate a avorturilor spontane și a mortalității la naștere de cel puțin un prunc din trei, Frantz Schmidt avea la venirea sa pe lume o șansă de numai 50 la sută să-și serbeze a douăsprezecea aniversare. (Nașterea reprezenta, de asemenea, un risc real pentru mamă, una din 20 de femei murind în primele șapte săptămâni de la naștere – o rată semnificativ mai mare chiar decât în cele mai înepoiate dintre țările moderne aflate în curs de dezvoltare.) Primii doi ani de viață erau și cei mai periculoși, ținând cont că epidemiile de variolă, tifos și dizenterie s-au dovedit fatale mai cu seamă în cazul bolnavilor mai tineri. Cei mai mulți părinți au trăit să vadă moartea

a cel puțin un copil, iar cei mai mulți copii au asistat la moartea unui frate, a unei surori, a unuia sau a ambilor părinți.<sup>6</sup>

Una dintre cele mai comune cauze de moarte prematură era provocată de epidemiile care au produs ravagii în orașele și satele Europei. Mulți dintre cei care ajungeau la cincizeci de ani trebuiau să înfrunte mai bine de șase epidemii ale unor boli letale. Orașe mari precum Nürnberg și Augsburg puteau pierde între o treime și jumătate din populație în timpul unei epidemii grave care putea dura un an sau chiar doi ani. Cea mai temută boală, deși nu neapărat cea mai ucigătoare pe-atunci, a fost ciuma. Focarele de ciumă au devenit frecvente în special în Europa Centrală în timpul vieții lui Frantz Schmidt – declanșându-se mai des decât în oricare alt loc și timp în istoria europeană de la prima apariție a Morții Negre la mijlocul secolului al XIV-lea. În plus, era înfricoșător de capricioasă prin simptome și virulență.<sup>7</sup> Amintirile și experiențele traumatizante ale celor care au trecut prin așa ceva au produs o groază comună față de orice contagiune, evidențiind astfel fragilitatea vieții omenești și amploarea vulnerabilității fiecăruia în parte.

Inundațiile, recoltele slabe și foametea loveau, de asemenea, frecvent – deși erau rareori previzibile. Familia Schmidt a avut ghinionul să trăiască în cei mai nefaști ani din perioada cunoscută nouă ca Mica Eră Glaciară (c. 1400-1700), când o scădere la nivel global a temperaturilor anuale a determinat ierni mai lungi și mai aspre și veri mai răcoroase și mai umede, în special în nordul Europei. În timpul vieții lui Frantz Schmidt, Franconia lui natală a văzut mai multă zăpadă și ploaie decât în anii precedenți, rezultatul fiind inundarea câmpurilor și putrezirea recoltelor. În unii ani nu erau suficiente luni călduroase pentru ca strugurii să se coacă, podgoriile producând doar vin acru. Recoltele erau periculos de puține, iar criza alimentară a făcut ca oamenii și animalele lor să cadă pradă bolilor și înfometării. Chiar și numărul animalelor sălbatice s-a micșorat dramatic, haitele înfometate de lupi întorcându-și atenția către prăzile umane. Deficitul de produse alimentare a ridicat foarte mult inflația și, confrunțați cu foametea, mulți cetățeni care înainte se supuneau legilor s-au apucat de braconaj, iar alții de furat, pentru ca ei și familiile lor să se poată hrăni.<sup>8</sup>



Într-un tablou cu Nürnbergul de la începutul secolului al XVI-lea sunt omise suburbiile sărace din afara zidurilor orașului, însă este surprins traiul la oraș, care promite protecție față de amenințările venite din pădurile învecinate (1516).

Lovită peste poate de forțele naturii, lumea lui Frantz Schmidt trebuia să se confrunte și cu brutalitatea altor oameni, în special bandiți și soldați, aparent omniprezenți, și diverși alți nelegiuiți care cutreierau ținutul. Majoritatea statelor, inclusiv principatul episcopal Bamberg și orașul imperial Nürnberg, erau formate preponderent din păduri virgine și lunci întinse, presărate cu sate minuscule, din câteva localități cu 1 000-2 000 de locuitori și o metropolă relativ mare. Fără protecția zidurilor orașului sau fără vecini grijulii, o fermă izolată sau o moară stătea la mila a doar câtorva bărbați puternici cu arme primitive. Potecile foarte circulante și drumeagurile de țară erau, de asemenea, lipsite de protecție. Mai ales drumurile și pădurile de la marginea localităților împreună cu toate teritoriile de frontieră, erau periculoase. Acolo, un călător putea să cadă pradă

bandelor de tâlhari conduse de nelegiuți ticăloși precum Cunz Schott, care nu numai că bătea și jefuia nenumărate victime, dar era renumit și pentru că adunase o colecție din mâinile tăiate ale cetățenilor din Nürnberg, pe care-l declarase propriul său dușman.<sup>9</sup>

Cel mai mare stat german al acelor zile nu era, în fapt, – cum remarca Voltaire zeflemitor mai târziu – nici sfânt, nici imperiu, nici roman. Responsabilitatea pentru menținerea legii și a dreptății era împărțită între cele peste 300 de state membre ale imperiului, care variau în mărime, de la castelul unui baron și satele învecinate, până la vaste principate, precum principatul Saxoniei ori ducatul de Bavaria. Peste 70 de orașe imperiale, printre care Nürnberg și Augsburg, erau entități în parte autonome, în timp ce unii stareți și episcopi, inclusiv prințul-episcop de Bamberg, exercitau de multă vreme o jurisdicție seculară și ecleziastică. Împăratul și adunarea anuală a reprezentanților (cunoscută ca Reichstag sau dietă) erau cei către care se îndrepta loialitatea tuturor și dețineau o autoritate simbolică asupra landurilor germane, însă nu aveau nicio putere în prevenirea sau rezolvarea conflictelor și războaielor care izbucneau frecvent între statele-membre.

Cu doar două generații înainte de nașterea lui Frantz Schmidt, împăratul reformator Maximilian I a recunoscut mai mult sau mai puțin haosul violent care predomină prin ținutul său, declarând în Armistițiul Perpetuu din 1495:

Nimeni, indiferent de rangul, averea sau poziția sa, nu va provoca un conflict, nu va începe un război, nu va jefui, răpi sau asedia pe altcineva [...], nici nu va pătrunde în vreun castel, oraș, piață, fortăreață, sat sau fermă împotriva voinței celuiilalt, ori folosi forța împotriva acestora, ocupându-le ilegal, incendiindu-le premeditat sau dăunându-le în orice alt mod.<sup>10</sup>

Pe atunci, nobilii care provocau astfel de conflicte și anturajul lor s-au dovedit a fi cea mai mare cauză de tulburare și neliniște, provocând frecvent raiduri la scară mică împotriva altora – incendiind cu această ocazie multe dintre casele și proprietățile sătenilor. Mai rău, unii dintre acești nobili erau tâlhari, ocupându-se cu escrocherii criminale precum furtul, răpirea și șantajul (activități

cel mai adesea cunoscute ca *Plackerei*), terorizându-i și mai mult pe țărani și pe călători.

Pe vremea lui Frantz Schmidt, nesfârșitele conflicte dintre familiile de nobili încetaseră în mare parte, grație unei mai bune integrări economice a aristocrației, precum și apariției unor principii mai puternici<sup>11</sup>. Totuși, odată ce și-au consolidat puterea în state întinse precum ducatul de Württemberg și principatul Brandenburg (Prusia de mai târziu), acești prinți puternici și-au propus acum să cucerească mai multe teritorii, folosindu-și o bună parte din averea lor considerabilă pentru a strânge armate însemnate de mercenari. Această sete de război a coincis cu un declin constant al numărului de slujbe civile disponibile pentru oamenii de rând într-o perioadă foarte lungă de inflație și șomaj, botezată de istorici „îndelungatul secol al XVI-lea” (c. 1480-1620). Numărul mercenarilor s-a mărit de douăsprezece ori de-a lungul secolelor al XVI-lea și al XVII-lea, creând în ținuturile germane, o amenințare nouă, terifiantă, la siguranța personală și proprietate: *landsknechts*\* sau mult disprețuiții mercenari.

Un contemporan spunea despre *landsknechts* că sunt „o nouă adunătură de oameni fără suflet, fără respect pentru onoare și dreptate, dedați la preacurvie, adulter, viol, lăcomie, beție... hoții, tâlhării și crime” și care trăiesc „cu totul și cu totul sub puterea diavolului, care îi conduce oriîncotrova dorește”. Până și împăratul Carol V, deși conta mult pe astfel de oameni, a recunoscut „ferocitatea inumană” a cetelor nomade de *landsknechts*, pe care le considera „mai păcătoase și mai barbare decât turcii”<sup>12</sup>. Când erau angajați, mercenarii își petreceau cea mai mare parte din timp bătând câmpii și jefuind din când în când ținuturile din spatele liniilor inamice. Astfel, ei săvârșeau nenumărate acte de violență de mică amploare, precum cele relatate pe un ton atât de senin de următorul pasaj din romanul *Simplicissimus*, scris de Hans Jakob Christoffel Grimmelshausen în secolul al XVII-lea:

\* *Landsknecht* (în germ.), slujitor al pământului sau al proprietarului pământului. Primele regimente de *landsknecht* (mercenari) au fost formate de Maximilian I între 1493 și 1519. (n.red.)



Landsknecht sau  
mercenar ger-  
man (c. 1550)

Câțiva soldați au început să măcelărească, să fiarbă și să frigă diverse, în timp ce alții au năvălit prin casă de sus până-n jos. Unii au făcut o boccea uriașă de pânzeturi, țoale și toate tipurile de bunuri gospodărești, distrugând tot ceea ce nu doreau să ia cu ei. Câțiva și-au înfipt baionetele în paie și fân, de parcă nu ar fi avut deja suficiente oi și porci de sacrificat. Mulți dintre ei au golit plăpumiile de pene și le-au umplut cu șunci, în timp ce alții puneau carne și alte acareturi în ele. Câțiva au dărâmat cuptorul și ferestrele, distrugând tacâmurile din cupru și spărgând farfuriile. Toate paturile, mesele, taburetele și băncile fură arse, iar oalele și fundurile de tocat – stricate. O servitoare a fost atât de rău tratată în hambar încât nu s-a mai putut mișca după aceea. Pe servitorul nostru l-au legat și l-au culcat pe jos, i-au îndesat o pâlnie pe gură și apoi i-au turnat

pe gât un amestec îngrozitor de urină. Apoi au început să tortureze țărani de parcă voiau să ardă niște vrăjitoare.<sup>13</sup>

Lucrurile nu stăteau cu mult mai bine pe timp de pace. Atunci când nu erau angajați ori pur și simplu nu erau plătiți (ceea ce se întâmpla destul de des), unele dintre aceste grupuri, formate preponderent din tineri, umblau prin sate în căutare de hrană, băutură și femei (nu neapărat în ordinea aceasta). Alăturându-li-se adesea servitori și ucenici fugari (cunoscuți în Anglia ca *ronnegates*), precum și soți care își lăsau nevestele împovărate de datorii, criminali puși sub urmărire și alți hoinari, acești „falși cerșetori“ trăiau, în principal, din cerșit și găinării. Unii dintre ei au devenit mai agresivi, înspăimântând fermierii, sătenii și călătorii cu aceleași *Plackerei* ca și cavalerii jefuitori și bandiții profesioniști. Deosebiriile dintre criminalii și tâlharii cu normă întreagă și cei cu jumătate de normă erau, desigur, irelevante pentru victimele lor numeroase, ca în cazul celor doi hoți profesioniști pe care Frantz Schmidt, devenit adult, i-a alungat din oraș biciuindu-i. Aceștia, împreună cu tovarășii lor, niște mercenari cerșetori, au forțat oamenii de la trei mori să le dea bunuri și i-au torturat, luând câteva topoare și pușcoace<sup>14</sup>.

Dintre numeroasele crime cu care erau asociați tâlharii și huliganii de-atunci, una în special înfricoșă mai tare sufletele țărănilor: incendierea intenționată. Într-o epocă în care nu existau detașamente de pompieri și nici locuințele nu erau asigurate, aceste două cuvinte erau ele însele incendiare. O torță meșteșugit plasată putea distruge o fermă sau chiar un sat întreg, iar locuitorii prosperi deveneau vagabonzi în mai puțin de o oră. De fapt, amenințarea cu incendierea casei ori a hambarului cuiva – folosită adesea ca formă de șantaj – era considerată egală ca greutate cu fapta însăși și, astfel, aducea după sine aceeași pedeapsă: arderea pe rug. Unele grupuri de bandiți – pe care lumea-i știa de criminali-incendiatori – chiar prosperau șantajându-i pe fermieri și săteni cu această crimă îngrozitoare<sup>15</sup>. Teama de incendiarii profesioniști era tot mai mare prin satele germane, însă incendierea celor mai multe case era consecința indirectă a conflictelor personale locale și a tentativelor de război. De cele mai multe ori erau precedate de un avertisment sub